

TALLER UB 2010

“L’AVALUACIÓ DE LA RECERCA EN HUMANITATS I CIÈNCIES SOCIALS”

Grup 1: Filosofia, Història, Art , Antropologia i Geografia

Dos camps en discussió: El paper del llibre i la transferència en la recerca en Humanitats i Ciències Socials

Joan Fuster Sobrepere

Aquesta ponència se centrarà en dos problemes sobre els que el consens entorn a l'avaluació resulta especialment problemàtic en les Ciències Socials i Humanitats (CSH)¹: el paper del llibre en la producció científica d'aquest àmbit i la delimitació del camp de la transferència de coneixement.

El principal problema en l'avaluació de la investigació en CSH és avui, i a pesar dels avenços realitzats, el poder comptar amb indicadors clars, ja que no existeix un consens sobre quins són els paràmetres més adequats per captar i valorar las activitats de recerca en aquests camps disciplinars. Hi ha, això si, un cert consens en que els paràmetres aplicats a les Ciències Bàsiques resulten insuficients i a vegades inadequats quan s'apliquen al camp de les CSH.

Aquest problema es deriva de la heterogeneïtat de disciplines i modes de produir i distribuir coneixement que són característics d'aquests àmbits.

Si en els darrers anys els progressos per trobar indicadors indirectes d'avaluació s'han pogut anar introduint progressivament en l'avaluació de revistes gràcies la creació de repertoris i llistes internacionalment reconegudes (ISI web of Knowledg, ERIH de la European Sciences Fundation) o l'elaboració local de la llista CARHUS, en el terreny dels llibres i capítols de llibre un consens semblant encara no s'ha establert.

No per casualitat el llibre ha estat tradicionalment el principal vehicle de presentació dels resultats de recerca en el camp de les Humanitats i també d'algunes de les Ciències Socials. Això s'entén especialment quan la base de la recerca es de naturalesa filològica, i la presentació d'arguments i materials empírics sols es pot fer

¹ El camp de les Ciències Socials que presenta una gran diversitat disciplinar, ens centrarem en aquests cas en les que estan incorporades en el títol del Taller: Geografia i Antropologia que en molts sentits es troben molt apropo de les Ciències Humanes més tradicionals.

de forma extensiva i augmentativa, es a dir a través de la monografia (altres productes com les edicions crítiques, documentals, traduccions, etc, mereixen reflexió a banda). La monografia és doncs, una forma característica i no reemplaçable del treball investigador en les Ciències Humanes. Trobar un consens en els mecanismes d'avaluació esdevé una necessitat estratègica per evitar el risc d'una progressiva substitució d'aquesta per l'article o pels llibres col·lectius que presenten la seva problemàtica específica.

Els problemes de l'avaluació de la monografia es poden centrar en dos àmbits: avaluació de l'obra i l'autor i avaluació de l'editorial o col·lecció. La principal dificultat en aquest procés es troba en identificar elements indirectes d'avaluació equivalents als criteris d'indexació en revistes.

Pel que fa a les editorials, tot i que el consens entre els experts es amplia sobre quines són les col·leccions de qualitat, manquen elements d'objectivació. Els criteris s'haurien de centrar en: l'existència d'un procés de selecció rigorosa de les obres per part de la editorial o col·lecció; l'existència de ressenyes crítiques i cites autoritzades; indicadors indirectes de difusió com la presència en determinats catàlegs bibliogràfics considerats de referència, biblioteques universitàries o de centres de recerca. La generalització entre les editorials especialitzades de sistemes de *peer review*, i/o de consells editorials independents, plurals i experts- sempre que hi hagi informes escrits previa l'acceptació de l'obra-, combinada amb els altres dos criteris esmentats, permetria disposar d'indicadors indirectes i establir llistats anàlogues a les llistes i repertoris de revistes –encara que fos a nivell local- per a les col·leccions o editorials especialitzades.

Pel que fa als autors i l'obra, la dificultat d'establir criteris indirectes augmenta notablement, llevat que la valoració es faci en el marc d'una trajectòria o de l'avaluació d'un projecte de recerca, on els avaluadors poden introduir criteris de valoració. Tanmateix, la valoració directa de les obres planteja seriosos problemes pràctics de difícil execució.

Respecte dels capítols de llibre, tot i que caldria aplicar-los els mateixos criteris indirectes que a les monografies, val la pena ressenyar que en aquest cas caldrà diferenciar les obres col·lectives fruit d'un projecte col·lectiu, de les obres miscel·làniques, aquestes darreres plantegen majors problemes de visibilització en els sistemes estandarditzats.

Per últim cal fer un esment a la naturalesa territorial (específica d'una cultura, llengua o territori) de moltes de les recerques que es produeixen en aquest àmbit. Un element que pot entrar en col·lisió amb la desitjable internacionalització de la recerca. Una correcció dels repertoris i criteris de les instàncies avaluadores catalanes que tingui en compte aquesta variable pel cas català fora recomanable com ja s'ha fet a la llista CARHUS.

Pel que fa a la transferència es fa difícil definir que és això en l'àrea d'Humanitats, de forma que sols assajarem una primera reflexió conscients de que el repte està encara lluny de ser resolt. En algunes de les Ciències Socials s'avança cap a una consideració del valor d'aplicabilitat del producte (dictamen, informe, etc) que donaria una mesura certa del seu impacte en l'entorn social. Tanmateix aquest criteri es fa difícil de generalitzar en el camp humanístic. Deixant de banda les patents i les obres de creació que seran objecte d'anàlisi en aquest mateix seminari, caldria construir un consens sobre com definim les accions que tendeixen a transferir a la societat el coneixement acumulat per l'activitat investigadora humanística. En un sentit extens sent la cultura l'objecte d'estudi de les Humanitats tot treball de l'àmbit cultural podria ser considerat una activitat de transferència o difusió social del coneixement.

El problema en aquest terreny està doncs en fixar, des de la flexibilitat, límits raonables. Sembla clar que l'evolució de la cultura contemporània hauria de permetre superar la estratificació vigent basada en el canal de distribució dels continguts culturals que prioritza el prestigi d'uns productes considerats d'alta cultura sobre uns altres. Aquest criteri i l'establiment de límits no s'hauria d'atendre als canals de difusió si volem atendre a la realitat viva de la cultura contemporània, i que aquests, haurien de ser considerats en tota la seva amplitud: llibre, revista, catàleg, comissariat d'exposició, documental, vídeo, web, software, conferència, etc. En aquest cas caldria trobar elements de delimitació alternatius, més pendents de l'impacta social del producte (el seu valor de contribució a alguna demanda de la societat) que al seu valor intrínsec en quan a innovació del mateix producte –que ja s'haurà valorat en l'aspecte de recerca-, i amb independència del format. I tanmateix, per fer possible l'avaluació, caldria disposar d'indicadors indirectes que forçosament s'haurien de relacionar amb la difusió: la qualitat del canal, el productor/promotor de la iniciativa, l'amplitud de la difusió i el seu abast. No obstant, aquesta és encara una reflexió inicial.